

Edgar Allan Poe

**Masca Morții Roșii
și alte povestiri**

Traducere de Ioana Ionașek

Edgar Allan Poe (19 ianuarie 1809, Boston Massachusetts – 7 octombrie 1849, Baltimore/Maryland), scriitor american, poet, romancier, nuvelist și critic literar, creator al genului de scurte povestiri și precursor al literaturii moderne de ficțiune științifico-fantastică. Lirica sa este străbătută de accente romantice și viziuni halucinante, păstrând o desăvârșită rigoare formală („Tamerlan“, „Corbul“, „Clopotele“ etc.). Poe a fost printre primii reprezentanți ai literaturii polițiste („Crimele din Rue Morgue“, „Pisica neagră“, „Misterul Mariei Rogêt“, „Scrisoarea furată“), fiind un adevărat artist în descrierea analizelor și a cercetărilor necesare identificării și capturării criminalului. Viața plină de excentrități i-a provocat prematur moartea, deși nici până în ziua de astăzi nu se cunoaște cauza exactă a morții sale. Opera sa a fost introdusă în Europa prin traducerile lui Baudelaire, exercitând o puternică influență asupra simbolismului și suprealismului datorită cultivării misterului și macabrelui.

Crimele din Rue Morgue

Melodia cântată de sirene sau numele sub care s-a ascuns Achile printre femei sunt întrebări misterioase, dar nu departe de toate supozițiile.

Sir Thomas Browne

Trăsăturile mentale dezbătute ca fiind analitice sunt în sine lor puțin susceptibile analizei. Le apreciem doar efectele. Când acestea vin în mod neregulat, știm, printre alte lucruri, faptul că pentru posesor ele devin sursa unei bucurii pline de viață. Așa cum omul puternic este încântat de abilitățile sale fizice, făcându-i plăcere exercițiile ce necesită forță fizică brută, la fel de mândru este și analistul de cea activitate nobilă care dezleagă o enigmă. El se bucură chiar și de ocupațiile cele mai triviale care îi aduc talentul la suprafață. Este amator de enigme, ghicitori, hieroglifice; în fiecare dintre soluțiile sale este prezentă într-o măsură mai mică sau mai mare o *istețime* atât de deosebită, care în fața celor obișnuiți pare a fi supranaturală. Rezultatele obținute din adâncul sufletului și esența metodei, formează într-adevăr imaginea fidelă a intuiției.

Abilitatea decizională este probabil învigorată de studiul matematic, și în mod special de cea mai performantă

ramură a ei, care printr-o metodă nejustificată, bazată doar pe ordinea inversă de realizare a operațiilor, a fost numită *par excellence*, analiză. A calcula nu înseamnă același lucru cu a analiza. De exemplu, un jucător de șah calculează, fără efortul de a analiza. Putem concluziona că jocul de șah, în efectele sale asupra caracterului intelectual, este generic prost înțeles. Nu scriu acum un tratat, ci doar prefața unei povești puțin mai ciudate, compusă din observații luate la întâmplare. Așadar, o să profit de această ocazie pentru a vă demonstra că puterile superioare ale intelectului meditativ sunt puse în folosință mult mai bine și mai decisiv în jocul neostentativ de „dame”, decât de frivolitatea elaborată a șahului. În cazul șahului, unde piesele au mișcări diferite și *bizarre*, cu valori variabile și variate, un lucru doar complex este confundat (o eroare comună) cu unul profund. *Atenția* este cea care are un rol decisiv asupra jocului. Dacă pentru un moment ne pierdem concentrarea, putem trece cu vederea peste o mișcare decisivă, care va avea ca rezultat rănirea sau înfrângerea totală. Nu numai că mișcările posibile sunt multe, ele sunt și confuze iar șansele unei inadvertențe se multiplică considerabil; în nouă cazuri din zece câștigătorul este cel care se poate concentra pe o perioadă mai mare de timp, decât cel pătrunzător. În cazul jocului de „dame”, lucrurile stau complet invers: mișcările sunt *unice* și au o variație mică, probabilitatea de a scăpa ceva din vedere este micșorată, atenția este aproape nefolosită, astfel încât orice avantaj obținut de un jucător este numai datorită unei superioare *istețimi*. Pentru a fi mai puțin abstracți, să presupunem un joc de „dame” în care piesele sunt reduse la patru regi, iar din partea jucătorilor nu vor exista lipsuri în atenție. Este evident că victoria poate fi decisă numai printr-o mutare gândită, rezultatul unui puternic efort intelectual. Neavând la îndemână resurse normale, analistul se îndreaptă către spiritul adversarului său, se identifică cu acesta, iar de cele mai multe

ori observă deodată singurele metode (câteodată cele mai simple) prin care poate fi dus în eroare sau grăbit în realizarea unui calcul greșit.

Jocul de *whist* a fost mult timp cunoscut pentru influența sa asupra puterii de calcul; chiar și bărbații de o inteligență rară au fost cunoscuți pentru plăcerea aparent inexplicabilă pentru *whist*, în timp ce evitau șahul, considerându-l frivol. Fără nici o îndoială, nimic nu este la fel de antrenant ca abilitatea de a analiza. Cel mai bun șahist din toată creștinătatea poate fi altceva decât cel mai bun șahist din lume; dar îndemânarea la *whist* implică faptul că succesul provine din capacitatea de a câștiga o bătălie a intelectualității. În momentul în care spun îndemânare, mă refer la perfecțiunea din cadrul jocului, ce include o înțelegere a tuturor surselor din care poate fi derivat un avantaj legitim. Acestea nu sunt doar numeroase, ci și variate, găsindu-se frecvent în gândurile noastre cele mai adânci complet inaccesibile gândirii ordinare. Observarea atentă este același lucru cu memorarea distinctă; până aici, jucătorul de șah, capabil de a se concentra pe perioade lungi de timp se va descurca foarte bine la *whist*; în timp ce regulile lui Hoyle (acestea fiind bazate pe simplul mecanism al jocului) sunt suficiente și ușor de înțeles pentru toată lumea. Astfel, memoria foarte bună și respectarea regulilor jocului sunt caracteristici, considerate de majoritatea ca fiind suficiente pentru a juca bine. Dar puterea analistului se manifestă în situații ce preced limitele regulilor. Acesta face în liniște, o serie de observații și inferențe. Cel mai probabil, la fel fac și ceilalți jucători; diferența între informațiile obținute, nu rezidă atât de mult în corectitudinea inferențelor, cât în calitatea observațiilor. Cunoștințele necesare sunt cuprinse în ceea ce trebuie să observe. Jucătorul nostru nu se limitează deloc, deoarece obiectivul său este jocul, iar el nu respinge concluziile provenite din exterior. El examinează cu mare

atenție înfățișarea unui oponent, iar apoi îl compară cu restul jucătorilor. El ia în considerare și metoda în care adversarii săi își aranjează cărțile, numără atuurile și punctele, fiind foarte atent la modul în care aceștia reacționează la diferite cărți. El ține seama de expresiile celorlalți pe tot parcursul jocului, adunând informații din diferențele manifestate de aceștia la varii sentimente sau emoții: siguranță, surpriză, triumf sau supărare. Astfel, jucătorul nostru își poate da seama dacă persoana care tocmai a luat o mână mai poate face una. Poate vedea prin orice truc doar prin modul în care adversarul și-a aruncat cărțile pe masă. Un cuvânt aruncat la întâmplare, scăparea sau întoarcerea accidentală a unei cărți acompaniată de anxietate sau indiferență pentru a masca trucul folosit; numărarea lor și ordinea în care au loc; rușinea, ezitarea, dorința sau trepidarea sunt pentru percepția sa aparent intuitivă semne prin care poate deduce situația reală a jocului. După ce trec primele două trei runde, jucătorul nostru deține toate informațiile de care are nevoie pentru a câștiga cu o precizie absolută.

Puterea analitică nu trebuie confundată cu simpla ingeniozitate, deoarece deși analistul este în mod necesar ingenios, omul ingenios este de cel mai multe ori incapabil de a analiza. Puterea constructivă sau combinată, prin care se manifestă ingeniozitatea, căruia frenologii (în mod eronat) i-au atribuit un organ separat deoarece au presupus că este o abilitate nativă, a fost descoperită foarte des și la persoane cu o capacitate mintală redusă, atrăgând observații generale printre scriitori din punct de vedere moral. Între ingeniozitate și abilitatea analitică există o diferență mult mai mare, decât cea dintre imaginație și fantezie, dar de un caracter analog. Se va descoperi că cei ingenioși sunt întotdeauna plini de fantezie, iar cei care au imaginație sunt întotdeauna analitici.

Povestea care urmează o să i se pară cititorului ca un comentariu la adresa afirmațiilor de mai sus.

Locuind în Paris în primăvara și o parte din vara anului 18., am cunoscut un domn C. Auguste Dupin. Acest tânăr gentilom făcea parte dintr-o familie excelentă, chiar ilustră, dar din cauza unor evenimente nefavorabile a fost redus la un asemenea grad de sărăcie încât personalitatea sa plină de energie a fost copleșită de greutate. Astfel a încetat să mai apară în lume sau să-i pese de recuperarea averii sale. Din bunățatea creditorilor a putut rămâne în posesia unei părți mici din patrimoniul său inițial; din aceste venituri a reușit printr-o economie drastică să-și asigure un trai modest, fără a se mai îngrijora de superficialitățile mondene. Unicul lux la care nu a dorit să renunțe au fost cărțile, care erau ușor de obținut în Paris.

Prima noastră întâlnire a fost într-o bibliotecă întunecată din Rue Montmartre, în care amândoi căutam același volum remarcabil și foarte rar. Această coincidență ne-a făcut să devenim mai apropiați. Ne-am văzut din ce în ce mai des. Am fost foarte interesat de scurta istorie a familiei sale, pe care mi-a detaliat-o cu candoarea unui francez captivat de asemenea conversații, numai atunci când el este centrul discuției. Am fost impresionat și de lectura sa vastă; peste toate, m-am simțit însuflețit de feroarea sa nestăpânită și de imaginația sa debordantă, plină de entuziasm. Căutând în Paris obiectele dorite la acea vreme, am simțit că pentru mine, compania unui asemenea om ar fi fost ca o comoară neprețuită; acest sentiment i l-am împărtășit cu franchețe și lui Dupin. Ne-am decis să locuim împreună pe durata șederii mele în oraș; întrucât situația mea financiară era mai bună, mi-am permis cu acordul proprietarului să închiriez și să mobilez casa într-un stil comun temperamentelor noastre mai retrase; casa, aflată într-o porțiune retrasă și pustie din Faubourg St. Germain, era veche,

îngălbenită de trecerea timpului, construită într-un stil grotesc și părăsită de multă vreme din cauza unor superstiții, pe care nu am dorit să le descoperim.

Dacă rutina în care căzusem ar fi fost cunoscută, am fi fost priviți ca niște nebuni — deși cel mai probabil, niște nebuni inofensivi. Izolarea noastră de lume era perfectă. Nu primeam vizitatori. Adresa casei a fost ținută în secret chiar și de foștii mei asociați; trecuseră mulți ani de când Dupin nu mai era cunoscut și nici nu mai știa pe nimeni în Paris. Trăiam pur și simplu în noi înșine.

Unul dintre capriciile excentrice ale prietenului meu (altfel nu aș putea-o numi) a fost să fie îndrăgostit de noapte, numai pentru ca e noapte; am trecut peste acest lucru *bizar*, la fel cum am trecut și peste celelalte; i-am acceptat toate mofturile neobișnuite printr-un abandon total. Divinitatea întunecată nu avea să rămână cu noi pentru totdeauna; dar puteam imita prezența ei. La prima rază de lumină închideam obloanele mari ale clădirii noastre vechi; aprindeam câteva lumări parfumate, care nu luminau puternic și ne cufundam în vise — cititul, scrisul sau conversația, până când ceasul anunța sosirea adevăratului Întuneric. Doar atunci ieșeam în oraș, continuam subiectele zilei sau ne plimbam în lung și-n lat până la o oră târzie, căutând printre luminile puternice și umbrele orașului neadormit acea infinitate de emoție intelectuală permisă de observații liniștite.

În aceste vremuri nu am putut să nu remarc sau să nu admir (deși datorită idealurilor sale mărețe am fost pregătit să mă aștept la așa ceva) o abilitate analitică ciudată în Dupin. Părea să aibă o plăcere deosebită în exercițiul ei — chiar în expunerea ei — și nu ezita să mărturisească încântarea derivată din aceasta. Chicotind, se lăuda că cei mai mulți oameni purtau ferestre în inima lor, fiind deprins să urmeze asemenea presupuneri prin dovezi reale și surprinzătoare, găsite în

cunoștințele noastre comune. În aceste momente era frigid și abstract; ochii săi erau lipsiți de expresie; iar vocea sa, ca de tenor, lua o notă mai înaltă, devenind iritant prin enunțierea deliberată și distinctivă. Observându-l în aceste stări, deseori am meditat asupra filozofiei veche a sufletul împărțit în două, amuzându-mă la gândul a doi Dupini — unul creativ și unul pierdut.

Din ceea ce v-am spus mai sus să nu presupuneți că detaliez vre-un mister sau vre-o poveste de dragoste. Ceea ce v-am povestit despre francez a fost doar rezultatul unei inteligențe entuziasmata sau poate bolnave. Dar caracterul remarcilor sale în perioadele avute în discuție, poate fi mai bine explicat printr-un exemplu.

Ne plimbam într-o seară pe o stradă lungă și murdară, aflată în vecinătatea Palatului Regal. Fiind amândoi cufundați în gânduri, nici unul dintre noi nu a scos nici măcar un cuvânt în 15 minute. Dintr-o dată Dupin îmi spune:

— El este într-adevăr un om foarte mic și ar fi mai bun pentru *Théâtre des Variétés*.

— Nu este nici o îndoială asupra acestui lucru, am răspuns neinspirat, iar la început nu am observat maniera extraordinară în care mi-a ghicit gândurile. După un moment de reculegere surprinderea mea a luat noi proporții.

Dupin, am spus serios, acest lucru depășește puterea mea de înțelegere. Nu o să ezit să spun că sunt uluit, chiar dacă acest cuvânt de abia descrie starea mea actuală. Cum a fost posibil să știi la că mă gândeam la ...? Aici m-am oprit pentru a fi sigur, fără nici o urmă de îndoială că el chiar știa la cine mă gândeam.

— La Chantilly, a spus, de ce te-ai oprit? Tocmai remarcai faptul că figura sa minionă nu este potrivită pentru tragedie.

Astfel a luat naștere subiectul reflecțiilor mele. Chantilly era un artist de stradă care își făcea veacul pe Rue St. Denis, care devenind înnebunit de posibilitatea de a juca pe scenă, a încercat să întruchipeze rolul lui Xerxes din așa zisa tragedie a lui Crébillon, fiind satirizat pentru eforturile depuse.

— Spune-mi pentru numele lui Dumnezeu, am spus, metoda — dacă este vreo metodă, prin care ai putut vedea în adâncul sufletului meu. De fapt eram mult mai uimit decât vroiam să arăt.

— A fost vânzătorul de fructe, mi-a răspuns prietenul meu, care te-a făcut să ajungi la concluzia că alinarea sufletului nu era o temă atât de nobilă, idilică pentru Xerxes *et id genus omne*¹.

— Vânzătorul de fructe! — mă surprinzi — nu cunosc nici un vânzător de fructe.

— Omul care a dat peste tine atunci când am intrat pe stradă — asta a fost acum cincisprezece minute.

Acum mi-am amintit că, de fapt, un vânzător de fructe cu un coș mare de mere a fost aproape de a mă trânti la pamânt, în timp ce treceam strada Rue C.; dar legătura sa cu Chantilly nu am putut să o înțeleg. La Dupin nu era vorba de nici o șarlatanie.

— Am să-ți explic, a spus Dupin, și pentru a înțelege totul foarte clar, vom urmări cursul luat de meditațiile noastre din momentul în care ți-am vorbit și până la întâlnirea cu vânzătorul de fructe. În linii mari, legăturile au fost făcute astfel: Chantilly, Orion, Dr. Nichols, Epicurus, Stereotomy, pavelele, vânzătorul de fructe.

Sunt puține persoanele, care la un moment dat al vieții lor nu s-au amuzat de refacerea pașilor necesari formării unor

---

¹ *Și altele de același fel.* (în limba latină în original)

concluzii particulare create de propria lor minte. Ocupația este de obicei plină de interes; iar cel ce încearcă pentru prima dată este uimit de distanța aparent nelimitată și incoerentă dintre punctul de început și cel de sfârșit. Am fost surprins de-a dreptul când am auzit exact ce a spus francezul și momentul în care eu am realizat că spunea adevărul. A continuat:

— Vorbisem de cai, dacă îmi aduc aminte corect, chiar înainte de a pleca de pe strada Rue C.. Acesta a fost ultimul nostru subiect de discuție. Exact când treceam strada, un vânzător de fructe cu un coș mare deasupra capului a trecut atât de repede printre noi, astfel încât ai fost împins către un morman de pavele aduse special pentru repararea șoselei. Călcând pe una dintre ele, ai alunecat și aproape ai reușit să îți scrântești glezna. Nedumerit sau îmbufnat ai mormăit câteva cuvinte, ți-ai întors privirea către grămadă, iar în final ai mers în liniște. Nu am fost prea atent la ceea ce ai făcut, dar observarea tuturor lucrurilor a devenit în ultimul timp o formă absolut necesară pentru mine. Ți-ai păstrat privirea ațintită spre pământ — uitându-te iritat la toate găurile și crăpăturile din pavaj (astfel am putut să îmi dau seama că te gândeai în continuare la pavele) până când am ajuns pe aleea Lamartine, care tocmai fusese pavată experimental cu piatră cubică. Aici ți-ai mai revenit și te-am auzit murmurând cuvântul stereotomie, un termen aplicat artificial asupra acestui tip de pavaj. Am știut că nu poți pronunța cuvântul „stereotomie” fără a te fi gândit la atomi și astfel la teoria lui Epicurus; când am atins această teorie în discuțiile noastre, ți-am explicat modul unic și foarte simplu prin care acel nobil grec a putut face vagi presupuneri confirmate în cosmogonia nebulară târzie. Am simțit că îți va fi imposibil să nu privești spre marea nebulă a lui Orion. Într-adevăr, te-ai uitat spre cer, iar astfel am fost sigur că am urmat cu exactitate firul logic al gândirii tale. Dar în tirada amară despre Chantilly apărută ieri în *Musée*,

satiricul a făcut câteva aluzii rușinoase la adresa artistului de stradă care, la primirea rolului și-a schimbat numele. Satiricul a citat un proverb în latină, unul despre care am discutat destul de mult: *Peridit antiquum litera prima sonum*¹. Ți-am spus odată că această propoziție se referea la Orion (care înainte se scria Urion), iar din diferite legături conectate cu explicația mea, am fost sigur că nu ai uitat-o. A fost clar de aici înainte că nu vei eșua în asocierea imaginii lui Orion cu Chantilly, iar acest lucru l-am văzut datorită modului în care ai zâmbit. Te-ai gândit la sacrificiul depus de artistul de stradă. Până aici ai mai avut diverse deviații, dar acum te-am văzut ridicându-te la nivelul potențialului tău maxim. Am fost sigur că în acea clipă ai reflectat asupra înfățișării mărunte a lui Chantilly. Am ales chiar acest moment pentru a-ți întrerupe gândurile și să îți confirm faptul că Chantilly era într-adevăr un tip scund, care ar fi mult mai bun la *Theatre des Variétés*.”

Nu după mult timp ne uitam peste ediția de seară a *Gazette des Tribunaux*, când următoarele paragrafe ne-au atras atenția: „CRIME EXTRAORDINARE — în această dimineață, pe la ora trei locuitorii din cartierul St. Roch au fost treziți de o serie de țipete înfiorătoare, care se pare că proveneau din casa doamnei L’Espanaye și a fiicei sale domnișoara Camille L’Espanaye. După câteva încercări eșuate de a intra în casă prin metodele obișnuite, ușa a fost spartă cu o rangă, iar opt sau zece vecini au intrat împreună cu doi *gendarmes*. Țipetele nu se mai auzeau de mult, dar când au ajuns la primul set de trepte, vecinii au auzit mai multe voci puternice venind din partea de sus a casei. Ajungând la etajul doi, chiar și aceste sunete încetaseră, casa cufundându-se într-o liniște de

---

¹ *A distrus vechiul sunet cu prima literă.* (în limba latină în original)

mormânt. Martorii s-au împărțit și au început să caute din cameră în cameră. Urcând la ultima cameră de la etajul patru au descoperit că aceasta era încuiată pe dinăuntru. Forțând ușa, toți au fost întâmpinați de o imagine morbidă și înspăimântătoare. Apartamentul era întors pe dos — mobilă spartă, lucruri aruncate peste tot, iar patul a fost demontat din scheletul său și împins în mijlocul camerei. Pe un scaun era lăsat un brici plin de sânge, pe șemineu atârnav două sau trei cosițe gri, îmbibate de sânge și care aparent au fost smulse într-un act violent și barbar. Pe podea au fost găsite o serie de obiecte valoroase: patru Napoleoni, un cercel din topaz, trei linguri de argint, trei din *metal d'Alger* și două genți, ce conțineau aproape 4000 de franci de aur. Sertarele biroului din colțul camerei au fost răscolite, toate hârtiile și obiectele fiind într-o dezordine de nedescris. Sub pat a fost găsit un mic seif din fier. Era deschis și încă mai avea cheia în ușă. În el erau doar câteva scrisori vechi și diferite hârtii fără importanță. *Madame L'Espanaye* nu a fost găsită, dar cantități mari de sânge au fost găsite lângă șemineu. Spre groaza celor prezenți, corpul neînsuflăit al doamnișoarei *L'Espanaye* a fost descoperit cu capul în jos pe la mijlocul coșului de fum. Corpul ei încă mai era cald, dar jupuit din cauza violenței și a forței brute cu care a fost împins atât de sus prin deschizătura mică a hornului. Pe față avea răni adânci, iar în jurul gâtului erau vânătăi și urme lăsate de unghiile celui care a sugrumat-o.

După o investigație atentă a casei, martorii au ajuns în spatele curții unde au găsit cadavrul bătrânei, căreia îi fusese tăiat capul. Bătrâna a fost mutilată înfricoșător pe toată suprafața corpului, astfel încât de abia mai păstra o formă cât de cât umană.

La acest mister oribil de îngrozitor, nu credem că s-a găsit, până în prezent, vre-un indiciu.“

Ziarul de a doua zi mai cuprindea câteva paragrafe adiționale:

„*Tragedia din Rue Morgue* — mai multe persoane au fost investigate în legătură cu această crimă odioasă, dar nimic relevant nu a fost găsit, iar autoritățile sunt în continuare în impas. Mai jos veți citi mărturiile adunate până la această oră:

Pauline Dubourg — spălătoreasă. A declarat că a lucrat la victime de peste trei ani și întotdeauna a fost plătită bine. Cele două femei erau în relații bune și erau foarte afectuoase una cu alta. Nu are nimic rău de comentat asupra modului sau a stilului de viață dus de cele două doamne. *Madame L.* trăia din prezicerile asupra viitorului. Era bine cunoscut faptul că are bani strânși deoparte. Nu a mai văzut niciodată pe nimeni la ele acasă. Nu aveau nici un slujitor angajat. Se pare că nu țineau mobilă în partea de jos a casei, numai la etajul al patrulea.

Pierre Moreau — tutungist. De aproape patru ani îi vindea lui *Madame L.* tutun normal și de prizat. El s-a născut în cartier și de atunci nu s-a mai mutat nicăieri. Victimele au locuit în casa de pe *Rue Morgue* de peste șase ani. Înainte stătea un bijutier, care închiria etajele superioare altor persoane. Proprietara de drept a casei era *Madame L.* Din cauza abuzurilor frecvente ale bijutierului, ea s-a mutat aici și s-a hotărât să nu mai închirieze la nimeni nici măcar o cameră. Bătrâna era copilăroasă. Martorul a văzut-o pe tânără pe cinci sau șase ori în șase ani de zile. Cele două duceau o viață privată, dar aveau reputația că erau bogate. A auzit de la vecini că *Madame L.* prezicea viitorul, dar niciodată nu a crezut lucrul acesta deoarece nu a văzut pe nimeni intrând, cu excepția spălătoresei, portarului sau medicului.

Majoritatea vecinilor au declarat la fel: nimeni nu frecventa casa. Nu se știa dacă *Madame L.* și fata ei mai aveau rude. Obloanele ferestrelor din fața casei erau deschise foarte

Masca Morții Roșii și alte povestiri

---

rar, cele din spate stăteau închise tot timpul, excepție făcând cel de la etajul al patrulea. Casa era bună, nu era veche.

Isidore Muset — *gendarme*. A fost chemat în jur de trei dimineața. La locul faptei se aflau 20 — 30 de persoane, care încercau din răputeri să intre. Am forțat ușa cu baioneta, nu cu ranga și a fost destul de ușor să o deschidem având în vedere faptul că ușa era dublă. Țipetele s-au oprit imediat după ce poarta a fost forțată. Urletele proveneau de la persoane care se aflau în dureri foarte mari: erau foarte puternice și prelungite, nu scurte și rapide. Martorii au urcat scările. La primul set de trepte am auzit două voci într-o discuție aprinsă și supărătoare: una era răgușită și alta stridentă, destul de ciudată. Am putut auzi câteva cuvinte spuse de prima voce, care aparținea unui francez. Sunt sigur că nu era vorba de o femeie. Am putut distinge cuvintele *sacre* și *diable*. Vocea ascuțită era a unui străin. Nu sunt sigur dacă era bărbat sau femeie. Nu am reușit să îmi dau dau seama ce a spus, dar cred că a vorbit în spaniolă. Starea camerei și a cadavrelor a fost descrisă de acest martor așa cum au fost prezentate ieri.

Henri Duval — vecin. A fost printre primii care a intrat în casă. Mărturia sa a semănat cu cea a lui Muset. După ce au forțat ușa, au închis-o la loc pentru a controla mulțimea, care în ciuda orei târzii continua să se adune. Martorul crede că vocea ascuțită aparținea unui Italian, fiind sigur că nu era francez. Ar fi putut fi o voce de femeie. Nu cunoștea limba italiană. O știa pe Madame L și fiica ei, vorbind frecvent cu ele. Era sigur că vocea ascuțită nu aparținea nici uneia dintre decedate.

Odenheimer — *restaurateur*. Acesta s-a oferit voluntar să depună mărturie, chiar dacă nu vorbea limba franceză. Era din Amsterdam, iar un translator a fost prezent. În momentul în care au început strigătele, el tocmai trecea prin fața casei. Au durat câteva minute — probabil zece, erau foarte puternice

și lungi — pur și simplu îngrozitoare, terifiante. A fost unul dintre cei care au intrat în clădire. Mărturia a fost asemănătoare cu a celorlalți, cu excepția unui singur lucru: era sigur că vocea ascuțită aparținea unui francez, dar nu a putut să înțeleagă cuvintele. Acestea vorbea tare dar inegal și părea să fie supărat, dar și înfricoșat. De fapt, vocea părea a fi mai mult aspră decât ascuțită. Vocea mai groasă a spus de mai multe ori *sacre, diable* și o dată *mon Dieu*.

Jules Mignaud senior — bancher la firma *Mignaud et Fils*, Rue Deloraine. *Madame L'Espanaye* avea ceva proprietăți și a deschis un cont bancar la firma sa cu opt ani înainte. Bătrâna depunea sume mici, dar destul de frecvent. Nu a verificat nimic până acum trei zile, când a ridicat suma de 4000 de franci. Suma a fost plătită în aur și a fost trimisă acasă printr-un funcționar.

Adolphe Le Bon — funcționar la firma *Mignaud et Fils*. În ziua cu pricina a condus-o pe *Madame L'Espanaye* acasă cu două geți în care se găseau 4000 de franci. În fața ușii a apărut *Mademoiselle L.* care a luat una dintre geți, iar bătrâna pe cealaltă. A făcut o plecăciune și apoi a plecat, neobservând pe nimeni în zonă.

William Bird — croitor englez, care a trăit în Paris de doi ani. A declarat că a fost printre cei care au intrat în casă. A urcat primul scările și a auzit două voci certându-se. Una era groasă și era a unui francez. Nu a putut distinge toate cuvintele, dar a înțeles perfect cuvintele *mon dieu* și *sacre*. A auzit niște sunete care semănau cu ale unor persoane care se zbat pentru propriile lor vieți — zgârieturi și lupte. Cel cu vocea ascuțită vorbea mult mai tare decât cel răgușit. E sigur că nu era englez, dar ar fi putut să fie o nemțoaică, deși nu cunoaște limba germană.

Patru din martorii de mai sus au fost rechemăți și au declarat că ușa camerei în care a fost găsit corpul neînsuflețit